



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 2. Qualiter diuisio facienda sit in ordine ad scientiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit Diuisio, & quotuplex.

2 Diuisio, (sicut & compositio) alia est realis, qua realiter diuiditur totum in suas partes, tum à causis naturalibus, tum ab artificialibus: alia est mentalis ab intellectu oriunda, qua totum in suas partes diuisum concipitur, talique subinde sui conceptione diuidi dicitur. Et hæc (de qua tantum nunc agimus) vnum ex instrumentis sciendi est, vocalemque, & scriptam diuisionem sibi habet annexas; sicut & alia instrumenta logica; iuxta dicta pariter de compositione *disputatione 25. questione 1.* Quare diuisio huiusmodi sumpta vniuersè in mentalem, vocalem, & scriptam diuidenda erit. Mentalisque rursus diuiditur in obiectiuam, ex parte obiecti se habentem; & intentionalem, quæ est ipsa cognitio obiectum diuidens, dum illud concipit in suas partes diuisum. Proptè dictum pariter de compositione *loco citato.* Porro diuisio à Logice sic solet definiti. *Est oratio totum in suas partes distribuens.* Quæ definitio admitti potest sumpta oratione proptè comprehendit mentalem, vocalem, & scriptam iuxta dicta *disp. 18. q. 2. diuis. 6.* Vt ita complectatur illa mentalem, vocalem & scriptam diuisionem.

3 Est autem diuisio huiusmodi imprimis duplex. Alia nominis: alia rei, Diuisio nominis est, quæ nomen in plura, quæ habet immediata diuersaque significata (quo iure æquiuocum est, aut analogum) distribui solet: vt *Canis alius latrabilis, alius celestis, alius marinus.* Diuisio verò rei est, quæ quodvis aliud totum in suas partes distribuitur: vt *Animal in rationale, & brutum. Homo in corpus, & animam, &c.* Ex quibus totum dicitur diuisum, partes autem membra diuidentia appellantur; Vnde quot tota diuersa, tot rei diuisiones diuersæ recensendæ sunt. Totum autem aliud est Physicum, aliud Metaphysicum; aliud Logicum. Eorumque vnumquodque rursus in sua, eaque diuersa membra diuiditur, vt vidimus *disp. 25. q. 1.* Penesque videnda ibi toridem membra diuisionis totius in suas partes sunt designanda.

4 Hoc tamen prænotato vniuersim, quòd totum quodvis tunc dicitur diuidi per se, quando diuiditur in suas partes præcisè sumptas, absque vllò additamento, vt cum diuiditur homo in animam, & corpus. Tunc vero dicitur diuidi per accidens, quando membra in quæ diuiditur aliquid addunt supra partes totius, quòd subinde & toti, & partibus aliquo modo accidentalium est; vt cum diuiditur homo in partem mouentem, & partem motam. Vnde diuisio cuiuslibet totius imprimis alia per se, alia per accidens esse potest.

5 Itaque diuisio sumpta vniuersè penes totum diuisibilibus diuersitatem, alia est physica, alia metaphysica, & alia logica. Deinde physica alia est totius in partes integrales, alia totius in partes essentielles; eaque aut quarum alia est forma, vel substantialis, vel accidentalis, & alia materia, siue subiectum respectu illius; aut quarum nulla respectu alterius est, forma, vel subiectum. Tum aut quarum alia est modus, alia res, aut quarum omnes sunt modi; aut quarum omnes sunt res, &c. Quarum diuisionum vnaquæque, aut erit diuisio per se, si sit in partes præcisè totius aut erit diuisio per accidens, si sit

in membra addentia aliquid supra partes. Metaphysica autem alia est totius in partes mutuo se contrahentes; alia totius in partes quarum nulla contrahit aliam: alia totius in partes, quarum alia contrahit aliam non mutuo. Quarum qualibet rursus per se, aut per accidens esse potest iuxta *super dicta.* Logica denique diuisio alia est generis in species, alia speciei in indiuidua: alia Differentia: alia Anonymi; alia Mixti prædicabilis in sua inferiori; in quibus quinque diuisum essentielle est membris diuidentibus. In rigore tamen sola diuisio speciei in indiuidua est per se. Nam in cæteris membra diuidentia aliquid addunt supra partes diuisi, eis aliquo modo accidentale, iuxta dicta de natura totius *logici disputatione 25. questione 1.* Alia diuisio etiam ex Logice est accidentis in subiecta, in qua diuisum membris diuidentibus est accidentale: idque vel tanquam passio propria, vel tanquam passio communis, vel tanquam accidens proprium, vel tanquam accidens commune eorum. Alia est subiecti in accidentia, in qua membra diuidentia sunt accidentalialia diuiso. Idque pariter, aut tanquam passiones propriæ, vel communes, aut tanquam accidentia propria, vel communia eius. Alia tandem est accidentis in accidentia, in qua diuisum, & membra diuidentia vicissim sibi accidentalialia sunt, idque similiter aliquo ex quatuor dictis modis. Ex quibus tribus diuisionum generibus primum non est diuisum per accidens (quidquid Logici censent:) quia membra diuidentia partes diuisi sunt præcisè ipsam constituentia, atque adeo ipsi conuenientia per se, tamen diuisum e contra accidentariè conueniat illis. Secundum vero & tertium genus diuisionum per accidens sunt. Differunt tamen, quòd in illo diuisum membris diuidentibus est essentielle; atque ita ad genus, vel differentiam vel anonymum, vel mixtum prædicabile reuocatur, cum prædicatur de illis. In hoc vero diuisum accidentale est membris diuidentibus, atque adeo ad aliquod ex prædicabilibus accidentalibus pertinet, quando de illis prædicatur. Recognoscatur diuisio prædicatorum subiectorum, que vniuersalium tradita *supra disp. 17. quest. 7.* Ex quibus omnibus palam est quid, & quotuplex sit diuisio.

Ex eisdemque apparet terminos dumtaxat compositos eà ratione, qua sunt compositi, diuisibiles esse: Simples verò minime, quæ ratione simplices sunt. Itaque termini physici simplices, vt Angeli, non sunt in partes physicas diuisibiles, & termini simplices metaphysici, vt quadam vltimate rerum formalitates, non sunt in partes metaphysicas diuisibiles, & termini logicè simplices, vt singularia non sunt in partes logicas diuisibiles. Termini autem diuisibiles, quia compositi, aut in partes ex quibus componuntur præcisè sumptas diuidi possunt, in quas dicuntur diuidi per se, aut in membra addentia aliquid supra ipsas partes, in quæ dicuntur diuidi per accidens, vt dictum est.

QVÆSTIO II.

Qualiter Diuisio facienda sit in ordine ad scientiam.

Suppono primò, regulas illas quas ad bene diuidendum præscribunt Logici. Prima est, vt singula membra diuidentia minus contineant, quam diuisum;

diuisum, omnia verò simul sumpta adæquenter diuiso. Defectu enim prioris incepta hæc diuisio est: Animal aliud sensu, aliud ratione præditum est: Nam sensu præditum æquè latè patet, ac animal. Defectu verò posterioris hæc est diuisio incepta: animal aliud est reptibile, aliud volatile; quia diuisum latius patet quam membra diuidentia. Atque etiam hæc, Animal aliud homo, aliud brutum, aliud Angelus, quia membra diuidentia latius patent quam diuisum.

8 Secunda regula est, vt quantum fieri potest, diuisum prius in immediata quam in mediata membra diuidatur. Quam non seruant qui diuidunt viuens, ia hominem, & brutum, arborem, fruticem, & herbam, transilendo duo immediata genera Animal, & plantam in quæ prius viuens est diuidendum.

9 Tertia regula est, vt vnum ex membris diuidentibus non includatur in alio. Quia eiusmodi inclusio viciosam reddit diuisionem, vt in hac cernitur, Viuens aliud planta, aliud animal, aliud homo, & in similibus.

10 Quarta regula est, vt in diuidendo non vna tantum pars diuisi nominetur, reliquis significatis per negationem illius; vt si quis dicat, quantitatatum alia est linea, alia non linea. Nisi quando vel per negationem nominata melius nobis aliæ innotescunt: vel tam plures sunt, vt commodè per propria nomina percurrere non possint. Quocirca bene sic diuidimus, Substantia alia est corporea, alia est incorporea: Animal aliud est rationale, aliud irrationale; & similiter. Ad hanc quippè regulam spectat etiam cauere nimiam prolixitatem in diuidendo, qualis sæpe esset si omnia membra diuisi essent nominatim recensenda, vt si esset diuidendum animal in hominem, leonem, equum, canem, & cæteras species sigillatim. Quo casu, vno membro, vel altero nominato, cætera sub aliquo conceptu communi, aut positiuo, aut negatiuo complectenda sunt, vt diuisio sit adæquata.

11 Quæ vt distinctius capias, Nota diuisionem bifariam posse dici adæquatam. Primò quia est diuisio termini compositi in omnes suas partes; Secundo; quia membra diuidentia simul sumpta adæquantur diuiso, quatenus membra diuidentia cuncta contenta in diuiso continent; & vice versa. Et hoc posteriori modo adæquata debet esse semper diuisio, iuxta regulam primam. Priori vero, modo, vt plurimum, debet etiam esse adæquata diuisio in omnia membra diuidentia specificè diuersa diuisi, cum scilicet expedit, (vt sit plerumque) singula distinctè cognoscere; nec sunt tam multa, vt nequeant commodè recenseri (qualia raro sunt.) Interdum verò non debet; cum vel sunt nimis multa, vel ad rem de qua tractatur non interest, distinctè cognoscere singula. Quod penes subiectam materiam, & intentionem diuidentis diiudicandum est. Volenti tamen vniuersaliter in omni que materia scientiam augere semper conandum est adæquatè diuidere. Dico autem in omnia membra specificè diuersa: quia in membra eiusdem speciei raro in scientiis interest diuisio adæquata: vt plurimumque est impossibilis ob nimiam eorum, aut infinitam multitudinem.

12 Iam secundo suppono. Diuisionem vnum ex præstantissimis esse sciendi instrumentis. Primo, quia confusa distinguit faciens, vt cognoscitur

scantur distinctè, quæ prius cognoscebantur confusè. Atque ita veluti deregit, in lucemque, & vltimè producit fructus, quos paucis sub terminis collectos custodit compositio. Parum quippe prodesset sub paucis possidere multa, si ea tamquam pauca dumtaxat retenta sub compositio- ne, non vero item tamquam multa media diuisione proficerent. Secundo, quia copiosissimam sup- peditat materiam scientiarum, multiplicatis pau- cis essentis compositis in multas, ex quibus il- læ compositæ sunt. Tertiò, quia viam aperit, non solum ad dignoscendas essentias, passionisque sin- gularum partium diuisi; sed etiam ad percalle- dam ipsius diuisi naturam, tum cognitis distin- ctè partibus ex quibus constat, tum detectis pas- sionibus quas ex comparatione sortitur cum eius- modi partibus tum seorsim, tum coniunctim consideratis; sumptisque vel absolute, vel com- paratiue inter se. Quæ omnia licet omnibus di- uisionibus communia sint; physicæ scilicet, me- taphysicæ, & logicæ, vnicuique suo modo: po- tissimè vero conueniunt logicæ, quæ totum logi- cum sine vniuersale diuiditur in sua inferiora, siue in membra sibi subiecta; vt potè quæ potissime omnium in scientiis humanis locum, & vltimè habet.

Porro ad exactè diuidendum; atque adæqua- tè prout oportet in omnia diuersa membra diuisi, iuxta paulo ante dicta potissimum instrumentum sunt regulæ combinandi tradendæ *disputatione vi- gesima nona*, quia potissimum instrumentum sunt inueniendi, in quor, & quas partes diuersas sit quoduis totum diuisibile, vt cerni potest in mul- tis adæquatis diuisionibus, quæ per eiusmodi re- gulas sunt factæ à nobis in isto opere, præsertim *disputatione decima nona, & vigesima*, vbi quas Artes perfectas, ac demonstratas dedimus cir- ca propositiones, & syllogismos in eiusmodi adæquatis diuisionibus per regulas combinan- di factis firmè fundatæ sunt: vt vel hinc etiam pateat, quam ad omnia sit generalis Ars com- binandi.

Itaque quando differentie essentie commu- nis nascuntur ex diuersitate collectionum par- tium, aut physicarum, aut metaphysicarum ex quibus talis essentia coalescit (vt euenit in essen- tia, & differentis syllogismorum ex certis qui- busdam propositionibus compositorum, proposi- tionumque compositarum ex terminis; in aliisque huiusmodi) combinatio monstrat in quor differen- tia membra talis essentia est diuidenda; similiter- que quoties essentia communis per varios casus est contrahibilis, resultantes ex variis circumstantia- rum collectionibus. Et vniuersim per comparationem cuiusvis essentie communis ad alios terminos me- dià combinatione faciendam, quibus illa eorum conueniat, de quibusque illorum tanquam de sub- iectis sit prædicabilis, in quosque illarum subinde tanquam in sua membra logica, vt totum logicum sit diuisibilis, deprehendendum est. Similiter ex quibus formalitatibus tanquam ex partibus meta- physicis, quæuis res constat, per quæ comparatio- nes ad alios terminos media combinatione facien- das inuenitur; & consequenter in quas partes tan- quam totum metaphysicum sit diuisibilis. Pleræ- que siquidem rerum formalitates respectiue ad di- uersa connotata extrinseca; ad quæ illæ compa- rantur; concipiuntur atque distinguuntur ab illis ab intellectu nostro. Denique combinatio quæ do- cet variis simplicium collectionibus varias essen- tias

tias compositas physice compingere consequenter docet in vnaquaque earum tanquam in suas partes physicas, vt totum physicum diuisibilis, ex quibus patet quomodo medio combinationis vsu exacte, & adaequare, quoad eius fieri possit, sit quoduis totum diuidendum.

- 15 Quoniam autem series diuisionum coalescens ex immediatis, & mediatis, varia esse potest comparatione eiusdem totius. Potest siquidem quantitas, exempli gratia, primâ diuisione diuidi, vel à latere supremo ad infimum, vel à dextro ad sinistram, vel à vno angulo ad alterum, vel ab angulo ad latus &c. idque vel in partes æquales, vel inæquales. Rursusque quæuis ex duabus partibus diuisionis primæ variè similiter in alias duas partes potest subdiuidi; & rursus qualibet ex quatuor variè pariter in duas, donecque ad eas vigesimas, vel trigesimas partes totius perueniatur per seriem diuisionum erectam, ad quas easdem æque bene per alias series, si eligerentur, posset iridem perueniri. Tantumdemque ferè in cæteris totis diuidendis, subdiuidendisque, iuxta naturam vniuscuiusque euenire potest, idcirco eiusmodi series diuisionum subdiuisionumque in scientiis sæpe sunt arbitraria, parumque aut nihil subinde interest hanc, aut illam eligere ex variis quibus totum propositum diuidi potest. Si quæ tamen aliquando commodior cæteris apparuerit, vt sæpe etiam eueniet, prudentia erit eam eligere.

- 16 Postremo noto, Resolutionem propriè loquendo idem ac diuisionem esse: quia idem est totum in suas partes resolui, atque in illas diuidi. Vnde vbiçumque Analysis, latine resolutio à Platone, & aliis Græcis Philosophis, vt instrumentum præstantissimum sciendi commendatur, ipsa diuisio potissimum de qua nunc agimus commendatur. Verum quia resolui seu diuidi totum in suas partes, ad illas tanquam ad quædam sui principia reduci est. Inde factum est per translationem quandam, vt dum conclusiones in scientiis ad principia vnde inferuntur, & quasi nascuntur, reuocantur in illa dicantur resolui. Quo sensu ordo procedendi intellectus à conclusionibus versus principia analyticus dicitur; sicut è contra syntheticus ordo procedendi à principiis versus conclusiones, iuxta ea quæ dicebamus supra disputatione vigesima secunda, questione secunda, synthetis enim græcè compositio latine est. Itaque synthetis, & analysis siue compositio, & resolutio, seu diuisio in significatione propria hæc duo sunt instrumenta sciendi de quibus in hac, & præcedente disputatione tractatum est. In translatitia autem ad Argumentationem spectat. Quæ aliud est instrumentum sciendi de quo disputatione trigesima. Porro duo ista sciendi instrumenta synthetis, & analysis, siue compositionem, & diuisionem tanti faciebat Plato; vt in sophista, & Phædro omnem rerum cognitionem, & scientiam illis attribuit.

DISPUTATIO XXVII.

De Definitione.



VIA sæpe sæpius definitio per quandam diuisionem obiecti definitur, consentaneum est, vt postquam de diuisione in præcedente disputatione tractauimus modo in præsentia de definitione tractemus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit definitio, & quotuplex.

Definitio secundum Arist. lib. 2. Post. cap. 10. Est oratio ipsum quod quid est significans. Id est oratio explicans naturam, essentiam, seu quidditatem rei. Definitum autem dicitur id, cuius natura, essentia, seu quidditas per definitionem explicatur. Quamquam autem per verba Aristotelis sola definitio vocalis videatur definiri. Quia tamen definitio in vniuersum alia vocalis, alia scripta, alia mentalis est: rursusque mentalis alia intentionalis (qualem ipsam cognitionem vocamus) & alia obiectiua oportet vtrique definitionem definitionis ita etiam vniuersè vsurpari, vt omnes illas comprehendat definitiones: qualiter hæc recepta communiter, in quam Aristotelica recidit. Oratio explicans naturam rei. Vsurpari potest, vt dictum in simili disputatione vigesima sexta, questione prima, de definitione diuisionis. Item definitiones vocalis, scripta, mentalis, intentionalis, & obiectiua eiusdem termini obiectiui inuicem sibi correspondentes explanationes quædam sunt naturæ eius, vnaquaque suo modo, vt est notum. Definitio namque obiectiua clarior semper siue potentior atque adeo notior est, quam definitio obiectiui, eoque iure per se explicatio quædam, seu declaratio obiectiua eius; eandemque rursus aut cognitam, aut significatam explicant, declarant, siue notificant definitum ipsum definitio mentalis intentionalis, aut vocalis, aut scripta: vnde definitio sumpta vniuersum aptius fortasse definitur, si dicatur esse, *Explicatio, declaratio, siue notificatio obiecti minus noti per magis notum.*

Scire tamen opus est, bifariam posse, & sole-re explicari, declarari, siue notificari obiectum minus notum per magis notum. Primo, tanquam per connotatum extrinsecum. Secundo, tanquam per partes intrinsecas distinctè conceptas. Quia bifariam potest, & solet obiectum, aut à nobis clari-ius; siue distinctius; hoc est cum maiori ab aliis discretione cognosci, aut pariter significari cæteris. Primo cognoscendo, aut significando illud respectiue, siue comparatiue ad aliud notius, ad quod aliquam habitudinem habet: secundo cognoscendo, aut significando partes eius distinctè, quæ prius cognoscebantur, aut significabantur confusè. Priori modo declaratur, notificatur, seu definitur.